

Regeringskansliet, Klimat- och
näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av förslag till förordning om bidrag för energieffektivisering i småhus

Er beteckning: KN2023/02548

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker i huvudsak förslaget till förordning om bidrag för energieffektivisering. Vi saknar dock en bedömning av förslaget konsekvenser för påverkan på kulturmiljövärden och uttryck i förordningstexten som säkrar ett sådant hänsynstagande. Vi föreslår därför ett tillägg där det framgår att sökanden ska uppvisa bygglov, bygganmälan eller andra tillstånd i de fall sådan erfordras. Vi tycker också att stödet borde kunna sökas av de som idag använder olja som uppvärmningskälla.

Vidare bedömer vi att vissa av de stödberättigade åtgärderna (främst på klimatskärmen) skulle kunna utföras av fastighetsägaren. Vi anser också att förordningen bör innehålla krav om att den sökande ska visa att det sökta åtgärder för verkligen leder till minskat energibehov.

Synpunkter

Inkludera olja

I underlaget till förordningen framgår det att det procentuellt finns lika många som idag använder olja som gas för uppvärmning. De som idag använder olja för uppvärmning borde också kunna få möjlighet till att söka stödet.

Krav på F-skattsedel

Av 3§ framgår att krav ställs på att den som utför åtgärderna ska vara godkänd för F-skatt. Länsstyrelsen anser att åtminstone åtgärder för att energieffektivisera klimatskärmen också skulle kunna utföras av den sökande själv.

Effekten av åtgärder på klimatskärmen

Av 11§ framgår att bidrag kan beviljas till åtgärder på klimatskärmen ” om åtgärden leder till ett minskat energibehov”. Länsstyrelsen anser att

förordningen ska ställa krav på att den sökande i sin ansökan ska lämna någon form av redovisning att åtgärden verkligen leder till ett minskat energibehov.

Effekter på kulturmiljövärden - förslag på tillägg till förordningstexten:

Länsstyrelsen förslår ett tillägg till 14§:

Den sökande ska uppvisa tillstånd så som bygglov, fullgjord anmälan, tillstånd mm enligt PBL eller annan lag i de fall sådana tillstånd erfordras.

Motiv till tillägget:

Bidraget inriktas mot bebyggelse som tillkommit före värdeåret 1990. Länsstyrelsens uppfattning är att det därmed finns anledning att anta att åtgärder kommer att beröra bebyggelse med kulturvärden enligt PBL. Allmänna råd om hur kulturvärden kan tolkas finns bl a i Boverkets Byggregler (BBR 2011:6) och i Boverkets digitala handbok, Kunskapsbanken, <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/kulturvarden/>.

Många av de åtgärder, såväl exteriöra som interiöra, som kan tänkas genomföras med ekonomiskt stöd enligt förordningen kan komma att leda till sådan påverkan på byggnaden att varsamhetskravet PBL 8 kap 17 § och, i de fall aktuell byggnad är utpekad som särskilt värdefull, förvanskingsförbudet PBL 8 kap 13 § aktualiseras. Varsamhetskravet gäller för alla åtgärder som vidtas på en byggnad och förvanskingsförbudet gäller om byggnaden är särskilt värdefull. Dessa lagkrav ska alltid uppfyllas, oavsett om byggnaden utpekats i förväg eller inte och oavsett om den ligger inom detaljplanelagt område, område med områdesbestämmelser eller inte.

Bygglov enligt 9 kap 2 § krävs t ex om åtgärden väsentligt påverkar byggnadens karaktär samt om byggnaden ligger inom detaljplanelagt område. Anmälningsplikt enligt 9 kap 16 § gäller för vissa åtgärder som kan följa av åtgärder för konvertering av värmekällor som förordningsförslaget aktualiserar. Vid beslut och annan prövning av åtgärden som följer av PBL ska kulturvärden beaktas. Enligt föreskrifterna i BBR 1:223 får undantag från egenskapskraven i bl a avsnitt 9 göras om det medför att bl. a. kulturvärden kan tillgodoses. Vidare föreskriver BBR 9:61 att kraven på energihushållning ska tillämpas så att byggnadens kulturvärden inte skadas och så att arkitektoniska och estetiska värden tas tillvara.

Kommunen ska genom tillsyn följa upp att bl a ovan beskrivna regler följs. Om en fastighetsägare genomfört åtgärder som strider mot dessa kan kommunen förelägga om bygglov i efterhand, återställande och byggsanktionsavgifter. För att motverka att sådana situationer uppstår till följd av åtgärder som delvis bekostats med stöd enligt föreslagen

förordning framstår det som proaktivt att införa ovan föreslaget tillägg i förordningstexten.

Det kan också tänkas, om än i mindre omfattning, att bebyggelse som förklarats som byggnadsminne enligt kulturmiljölagens (1988:950) tredje kapitel kan beröras av förslaget. I de flesta fall skulle motsvarande åtgärder kräva tillstånd från länsstyrelsen för ändring i strid med gällande skyddsföreskrifter.

Förslag angående vägledning/handbok:

För att säkerställa att de åtgärder som genomförs med stöd av förslaget bidrag bör Boverket vid framtagande av vägledning/handbok för stödet särskilt ges i uppdrag att dels visa hur åtgärder kan genomföras utan negativa konsekvenser för kulturvärden och dels hur åtgärder även kan tillgodose behovet av återbruk och cirkulära byggnadsmetoder. Detta bör även illustreras genom exemplifiering och genom beräkningar av energivinster för olika åtgärdsslag. Vidare bör energiberäkningar för enstaka åtgärder kompletteras med beaktande av åtgärdens totala resursförbrukning genom livscykelanalys (LCA).

Synpunkter på konsekvensbeskrivningen

Den konsekvensanalys som bifogats förordningsförslaget behandlar energieffektivisering ur ett kort tidsperspektiv och utan att bedöma andra hållbarhetsperspektiv samt konsekvenser för en hållbar utveckling och en god gestaltad livsmiljö.

En hållbar bebyggelseutveckling inkluderar enligt bl a FN:s policydokument Agenda 2030 och New Urban Agenda såväl att byggnadssektorns energiförbrukning är effektiv och i första hand utnyttjar fossilfria energislag som att de kulturvärden som befintlig bebyggelse representerar respekteras och så långt möjligt bevaras. Genom det nationella miljömålet God bebyggd miljö och målen för arkitektur Gestaltad livsmiljö mm uttrycks detta synsätt som vägledande även specifikt för Sveriges arbete med en hållbar bebyggelseutveckling.

Det finns i de flesta fall goda möjligheter att genomföra energieffektiviseringsåtgärder och åtgärder för konvertering till fossilfria energikällor också av de byggnader och bebyggelsemiljöer som representerar kulturvärden. Åtgärderna ska dock genomföras varsamt och får inte leda till förvanskning. Både åtgärder på klimatskärmen som åtgärder som följer av ändring av uppvärmningskälla kan påverka såväl exteriöra som interiöra kulturvärden.

Stödet riktas till materialkostnader vid klimatskalsåtgärder och vissa konverteringar av uppvärmningssystem. Beträffande åtgärder på klimatskärmen uppmuntrar inte stödets utformning till ett cirkulärt förhållningsätt. Istället finns risk för resurskrävande åtgärder såsom

utbyte av byggnadsdelar får en negativ konsekvens för den totala resurshushållningen. Vidare finns risk för ökat klimatavtryck i samband med nyproduktion och transporter av nya byggnadsdelar. Det bör beaktas att det fossila avtrycket av befintliga värmesystem i Sverige redan är mycket litet, men det finns utrymme för effektivisering även om fossilfria system redan används.

Eftersom en stor del av de åtgärder som bidraget inriktas mot kan medföra bygglov eller beslut om andra tillstånd bör det även beaktas att det kan medföra en ökad arbetsbelastning för kommunerna. Det kan ytterst också innebära en ökad belastning på domstolarna, i de fall tvist uppstår. För att undvika att sådana tvister uppstår är det i sin tur viktigt att information och vägledning för stödets tillämpning ges i alla led så att de åtgärder som stödet avser inte riskerar att stå i konflikt med andra hållbarhetsmål.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lena Rådström Baastad med handläggare Daniel Axelström som föredragande och antikvarie Mia Geijer som deltagande.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.